

DOI 10.31651/2524-2660-2020-2-171-177
ORCID 0000-0003-4894-8864

НАХОД Світлана Анатоліївна,

кандидатка педагогічних наук,
викладачка кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи,
Університет імені А. Нобеля м. Дніпро
e-mail: sv.nakhod@gmail.com

УДК 378.018.8–057.87:36\37]:37.018.54–056.26:005.52SWOT(045)

SWOT-АНАЛІЗ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ОРІЄНТИР ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Стаття присвячена з'ясуванню г'юособливостей формування інклюзивного освітнього середовища в системі освіти України та виокремленню стратегій його ефективного розвитку шляхом проведення SWOT-аналізу. У роботі використано теоретичні методи дослідження: вивчення та аналіз філософської, педагогічної і психологічної літератури з метою виявлення стану проблеми формування інклюзивного освітнього середовища, а також його значення у підготовці студентів соціально-педагогічного профілю; синтез, індукція, дедукція, узагальнення та систематизація існуючих результатів наукових досліджень з метою визначення стану розробленості проблеми та перспективних напрямів її вирішення.

Встановлено, що SWOT-аналіз – це універсальна методика стратегічного планування, яка спрямована на пошук нових можливостей та визначення потенційних ризиків для ефективного формування об'єкта дослідження. З'ясовано сильні сторони інклюзивного освітнього середовища: реалізація демократичних основ громадського устрою, наявність безбар'єрного фізичного і психологічного середовища, позбавлення від дискримінаційних проявів та соціальних стереотипів, поява нових векторів професійного розвитку педагогів, згуртованість батьківського співтовариства, тощо. Серед слабких сторін виокремлено змістовно-функціональні та організаційні аспекти, що визначають діяльність спеціалістів соціально-педагогічного профілю. Виявлено можливості інклюзивного освітнього середовища: підготовка

соціальної спільноти до прийняття людей з особливими освітніми потребами, поява експериментальних закладів освіти, залучення засобів масової інформації до роботи по формуванню позитивного іміджу інклюзивної освіти, тощо. Охарактеризовано загрози та перешкоди на шляху формування ефективного інклюзивного освітнього середовища: відсутність адаптованої вітчизняної моделі організації інклюзивної освіти, несформованість нормативно-правової бази, яка регламентує всі аспекти інклюзивної освіти.

На підставі проведеного SWOT-аналізу визначено стратегії ефективного розвитку інклюзивного освітнього середовища: 1) стратегія використання сильних сторін, яка спрямована на застосування внутрішніх резервів, 2) стратегія використання сильних сторін для подолання загроз, 3) стратегія використання можливостей для подолання слабких сторін, 4) стратегія позбавлення від слабких сторін і запобігання загрозам. Наголошено, що кожна із визначених стратегій реалізується завдяки взаємодії між спеціалістами соціально-педагогічного профілю, що є суб'єктами інклюзивної освітньої практики, рівень професійної підготовки яких суттєво впливатиме на вирішення проблем формування ефективного інклюзивного освітнього середовища.

Ключові слова: інклюзивне освітнє середовище; спеціалісти соціально-педагогічного профілю; стратегії ефективного розвитку інклюзивного простору; SWOT-аналіз.

Постановка проблеми. На сьогодні збільшення фактичної чисельності дітей з особливими освітніми потребами та інтенсивність їх інтеграції в загальноосвітній простір вимагають формування інклюзивного освітнього середовища, яке уможливає доступ до якісної освіти всім членам суспільства. Основними факторами, що визначають ефективність інклюзивного освітнього простору є: розвиток ступеню адаптованості та підвищення соціального статусу дітей з особливими освітніми потребами; створення психолого-педагогічних умов для навчання таких дітей; підвищення кваліфікації усіх фахівців, що працюють з різними категоріями дітей; створення сприятливого соціально-психологічного клімату у початковому просторі закладу освіти; спеціальна організація процесу з розвитку мотивації до навчання дітей з особливими освітніми потребами; диференційований підхід до кожної дитини. Аналіз педагогічних, психологічних, філософських джерел засвідчує неухильне зростання наукового інтересу до створення інклюзивного освітнього середовища у навчальних закладах, що потенційно гармонізує розвиток фізичних і духовних сил, здібностей, обдарувань особистості, оптимізує реалізацію потенціалу в умовах гуманізації суспільства, формування внутрішньої інтелектуально-моральної свободи дитини, орієнтує на соціально значущі духовні цінності. У наукових працях С. Дерябо, Є. Клімова, В. Лебедева, В. Орлова, В. Панова, В. Рубцова, Н. Селіванова, В. Слободчикова, С. Тарасова, В. Ясвіна висвітлено питання створення різних концептуально-структурних моделей освітнього середовища; А. Колупаєва, Г. Нікуліна, Л. Сердюк, П. Таланчук дали наукове обґрунтування концептуальних засад навчання осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі; Н. Борисова, Е. Данілавічюте, А. Колупаєва, Н. Компанець, С. Литовченко, М. Малофеев, Л. Шипіцина дослідили проблеми взаємодії фахівців психолого-педагогічного профілю в межах інклюзивного освітнього середовища; готовність педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти вивчали О. Агафонова, М. Алексеева, С. Альохіна, О. Кулагіна. Значний досвід досліджень з проблем інклюзивної освіти накопичено за кордоном. Теоретичні основи інклюзивної освіти представлені в працях D. Brackenreed, C. Crawford, E. W. Carter, C. Hughes, B.G. Cook, D. L. Cameron, M. Tankersley та інших. Незважаючи на це, нами знайдено лише поодинокі праці вчених, в яких визначено стратегії розвитку сучасного ін-

клюзивного освітнього середовища, що слугують орієнтиром підготовки спеціалістів соціально-педагогічного профілю (Д. Петров, В. Хитрюк). Недостатність теоретико-методологічних даних, що розкривають сутність, критерії, рівні та ефективні методики організації інклюзивного освітнього середовища відбивається на якості реалізації інклюзивної освіти. Отже, актуальним постає питання проведення SWOT-аналізу інклюзивного освітнього середовища з метою визначення стратегій формування та напрямків його подальшого розвитку. Це, в свою чергу, дозволить скоригувати систему підготовки спеціалістів соціально-педагогічного профілю, професійна діяльність яких відбувається в умовах інклюзивної практики.

Мета статті: з'ясувати особливості формування інклюзивного освітнього середовища в системі освіти України та виокремити стратегії його ефективного розвитку шляхом проведення SWOT-аналізу.

Методи та методики дослідження. У нашій роботі використано теоретичні методи дослідження: вивчення та аналіз філософської, педагогічної і психологічної літератури з метою виявлення стану проблеми формування інклюзивного освітнього середовища, а також його значення у підготовці студентів соціально-педагогічного профілю; синтез, індукція, дедукція, узагальнення та систематизація існуючих результатів наукових досліджень з метою визначення стану розробленості проблеми та перспективних напрямів її вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все зазначимо, що технологія SWOT-аналізу – універсальна методика стратегічного планування, спрямована на пошук нових можливостей та визначення потенційних ризиків для об'єкта дослідження, яка передбачає виділення та розгляд чотирьох категорій факторів: сильні сторони (strengths), слабкі сторони (weaknesses), можливості (opportunities) та загрози (threats). Інклюзивне освітнє середовище як об'єкт SWOT-аналізу характеризується системою ціннісного ставлення до навчання, виховання та особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, сукупністю ресурсів (засобів, внутрішніх і зовнішніх умов) їх життєдіяльності у масових загальноосвітніх закладах і спрямованістю на індивідуальні освітні стратегії цих дітей [1]. Провідним принципом інклюзивного освітнього середовища є його готовність пристосовуватися до індивідуальних потреб різних категорій дітей за рахунок структурно-функціональної, змістовної і технологічної модернізації освіт-

ньої системи начального закладу. Таке середовище забезпечує реалізацію права кожної дитини на освіту, що відповідає її потребам і можливостям, незалежно від регіону проживання, ступеня порушення психофізичного розвитку, здатності до засвоєння ценового рівня освіти і типу освітньої організації. Отже, зіставлення та узагальнення інформації щодо strengths, weaknesses, opportunities та threats на шляху до проектування ефективного інклюзивного освітнього середовища дозволить визначити заходи з розробки: стратегій підтримки та розвитку сильних сторін за допомогою застосування внутрішніх резервів; стратегій використання сильних сторін для подолання загроз та перешкод; стратегій використання можливостей для подолання слабких сторін; стратегій позбавлення від слабких сторін і запобігання загрозам.

Розгляд сучасного стану сформованості інклюзивного освітнього середовища у системі освіти України показав, що його сильними сторонами є:

- реалізація демократичних основ громадського устрою: право дитини з особливими освітніми потребами на освіту разом з однолітками, право вибору змісту, форми здобуття освіти, установи освіти, освітнього маршруту;

- наявність безбар'єрного фізичного і психологічного середовища освітньої установи за рахунок створення в загальноосвітньому закладі спеціальних умов навчання для дітей з особливими освітніми потребами;

- полісуб'єктність освітнього простору, що припускає різноаспектність супроводу процесів навчання, виховання; наявність реальних умов соціалізації, соціальної адаптації та інтеграції різних категорій дітей;

- забезпечення доступності ресурсів (середовищних, дидактичних, методичних, тощо) для усіх дітей;

- позбавлення від дискримінаційних проявів та соціальних стереотипів;

- поява нових векторів професійного розвитку педагогів, вчителів-дефектологів, педагогів-психологів, інших спеціалістів;

- згуртованість батьківського співтовариства у вирішенні спільних завдань навчання, виховання, соціалізації учнів (інклюзивність громадських батьківських організацій та об'єднань); реалізація сімейно-орієнтованого підходу з акцентом на особистості дитини;

- формування співробітництва та соціального партнерства як форми соціальної взаємодії та поведінки;

- забезпечення справжньої індивідуалізації освітнього процесу (індивідуальні

освітні маршрути для дітей з особливими освітніми потребами, адаптовані навчальні програми, зміст освіти, навчальні засоби, навчально-методичне та дидактичне забезпечення відповідно до потреб кожної дитини, тощо);

- розширення можливостей професійної орієнтації та працевлаштування дітей з особливими освітніми потребами;

- забезпечення можливостей формування моральних якостей та соціального інтелекту усіх учнів;

- формування в суспільстві навичок толерантності, взаємоповаги.

Серед слабких сторін інклюзивного освітнього середовища зазначаємо змістовно-функціональні та організаційні аспекти, що визначають діяльність спеціалістів соціально-педагогічного профілю:

- зменшення обсягів корекційної роботи фахівців з дітьми з особливими освітніми потребами (інклюзивна освіта не гарантує вирішення всіх проблем. Спільне навчання – це лише один з підходів, який може існувати паралельно з іншими – традиційними та інноваційними. Він не повинен витіснити і руйнувати форми ефективної допомоги дитині з особливими освітніми потребами);

- складність забезпечення якості реалізації багатоваріантності освітніх програм і освітніх маршрутів, що відбуваються в єдиному часовому форматі;

- акцентування педагогічної спільноти, адміністрації установ освіти, батьків дітей на когнітивну складову освіти та зменшення ролі соціалізації і соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами;

- невизначеність меж змісту роботи і професійної відповідальності кожного учасника групи супроводу дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі [2].

Аналіз зовнішніх умов дозволив виявити такі можливості:

- підготовка соціальної спільноти до прийняття людей з особливими освітніми потребами; поява експериментальних закладів освіти, які впроваджують практики інклюзивного освітнього середовища;

- зацікавленість та підтримка адміністративного ресурсу ініціатив впровадження практик інклюзивної освіти; залучення засобів масової інформації до роботи по формуванню позитивного іміджу інклюзивної освіти; залучення регіональних бізнес-структур до підтримки впровадження інклюзивної освіти;

- зацікавленість соціальної спільноти (батьків учнів з обмеженими освітніми потребами, представників громадських об'єднань та організацій, спеціалістів соці-

ально-педагогічного профілю: вчителів-дефектологів, педагогів, соціальних педагогів, педагогів-психологів) у підготовці фахівців, які забезпечують якість інклюзивної освіти [3].

Щодо категорії загроз та перешкод на шляху формування ефективного інклюзивного освітнього середовища, визначаємо:

- відсутність вітчизняної моделі організації інклюзивної освіти (увібравши в себе критично осмислений зарубіжний досвід та експериментальні дані вітчизняних досліджень, необхідно розвивати інтеграцію, враховуючи економічний стан, соціальні процеси, ступінь зрілості демократичних інститутів, культурні та педагогічні традиції, рівень морального розвитку суспільства, ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, тощо); ризики формальної (стихійної) інклюзії і девальвації ідеї;

- несформованість нормативно-правової бази, яка регламентує всі аспекти інклюзивної освіти (система фінансування; супровід учнів з особливими освітніми потребами; наповнюваність навчальних груп і класів; система оцінювання навчальних досягнень учнів; організація діяльності групи супроводу; організація і забезпечення корекційно-педагогічної роботи, тощо);

- недостатня інформованість потенційних і реальних споживачів освітніх послуг про сутність та соціальну значущість інклюзивної освіти;

- несформованість моделі соціально-професійного партнерства фахівців соціально-педагогічного профілю, батьків;

- несформованість інклюзивної культури закладів освіти (фізична, психологічна, методична, дидактична, тощо); нерозробленість навчальних і навчально-методичних матеріалів, які забезпечують якість інклюзивної освіти для всіх; відсутність спеціального обладнання, неможливість навчання педагогів використанню подібного обладнання в практичній роботі;

- неготовність і невідповідність педагогічної спільноти до якісної реалізації практик освітньої інклюзії: відсутність системи цілеспрямованої роботи з підготовки вчителів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; відсутність досвіду вивчення освітніх потреб всіх учнів; недостатність інформаційних і освітніх ресурсів, які розкривають особливості професійно-педагогічної діяльності в умовах інклюзивної освіти;

- відсутність системи оцінювання ефективності діяльності установи освіти і кожного педагога за показниками вступу випускників до закладів вищої освіти, кількості переможців предметних олімпіад, тощо [4].

Отже, проведений SWOT-аналіз дає нам можливість визначити такі стратегії:

1) Стратегія використання сильних сторін інклюзивного освітнього середовища, яка може реалізовуватися в наступних напрямках:

- акцентування на історіях успіху в навчанні дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі (зустрічі з людьми з особливими освітніми потребами, що мають досягнення у професійній та громадській діяльності;

- читання літератури, перегляд фільмів, роликів соціальної реклами з подальшим обговоренням);

- створення структур, які забезпечують соціальну експертизу доступності освітнього простору закладів освіти (фізичне середовище; навчальне, дидактичне, методичне забезпечення);

- проведення ярмарок професій із залученням представників соціальної спільноти та регіональних бізнес-структур з метою професійної орієнтації і працевлаштування випускників навчальних закладів з особливими освітніми потребами;

- розробка технологій, стратегій, методів, прийомів супроводу інклюзивної практики за рахунок залучення позабюджетних коштів; створення учасниками інклюзивного освітнього простору спільних творчих продуктів: фото і відео-сюжетів, публікацій, виставок робіт, тощо.

2) Стратегія використання сильних сторін для подолання загроз передбачає:

- участь педагогів і батьків в розробці нормативно-правової основи інклюзивних процесів в освіті та соціальному співтоваристві;

- підтримку інклюзивності освітнього простору як соціального феномена, що відображає забезпечення доступності освіти для всіх категорій дітей;

- популяризацію позитивних змін і успіхів всіх учнів в умовах інклюзивного освітнього простору;

- розробку критеріїв стимулювання творчих знахідок педагогів в професійній діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору;

- розробку і впровадження дидактичної моделі формування інклюзивної готовності і інклюзивної компетентності майбутніх педагогів, педагогів-психологів, вчителів-дефектологів, соціальних педагогів, інших спеціалістів;

- розробку змісту тематичних курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів освіти з оволодіння реальними прийомами роботи і участі в соціально-професійному партнерстві в інклюзивному освітньому просторі;

– розробку методики діагностики та моніторингу інклюзивності освітнього простору, що включає всіх суб'єктів освітньої інклюзії.

3) Стратегія використання можливостей для подолання слабких сторін спирається на:

– залучення кваліфікованих педагогічних кадрів до участі в розробці та проведенні експертизи навчально-методичних матеріалів, що забезпечують ефективність практик інклюзивної освіти;

– забезпечення вивчення освітніх потреб дітей в реальних умовах освітньої інклюзії, визначення ролі і функцій кожного учасника групи супроводу такої дитини;

– залучення бізнес-структур, грантової підтримки в якості ресурсу в придбанні інформаційних, освітніх ресурсів, спеціального обладнання;

– вивчення досвіду впровадження інклюзивних практик на базі експериментальних закладів освіти, оптимальних шляхів забезпечення якості реалізації багатоваріантності освітніх програм і освітніх маршрутів, що реалізуються в єдиному часовому і просторовому форматі.

4) Стратегія позбавлення від слабких сторін і запобігання загрозам передбачає:

– розробку нормативно-правової основи інклюзивних процесів в освіті;

– проведення системи заходів з формування позитивного іміджу інклюзивної освіти;

– залучення бюджетних джерел фінансування, засобів бізнес-спільноти з метою формування адекватної потребам інклюзивного освітнього простору матеріально-технічної бази закладів освіти;

– розробку і впровадження в процес підготовки та підвищення кваліфікації педагогів спекурсів, тренінгів, зміст яких передбачає формування комплексу компетенцій, необхідних для роботи в умовах освітньої інклюзії;

– розробку навчальних, методичних, дидактичних засобів і матеріалів, що забезпечують формування готовності педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти, їх апробацію в освітньому процесі;

– організацію наукових досліджень з вивчення освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами [5].

Таким чином, створення інклюзивного освітнього середовища в системі освіти України потребує консолідованих зусиль із боку закладів освіти, батьків, громадських організацій і загалом держави, що спрямовані на усвідомлення значущості окресленої проблеми. Інклюзивне освітнє середовище – це інтегративна одиниця соціального простору, що представлена системою структурних компонентів, які визначають специфіку його змісту, та в якому у досту-

пному для кожного учасника форматі реалізуються освітні та міжособистісні відносини, забезпечуються можливості особистісного та соціального розвитку. Такі особливості детермінують професійну діяльність спеціалістів соціально-педагогічного профілю, акцентуючи на сформованості інклюзивної компетентності фахівців. Феномен «інклюзивна компетентність» ми трактуємо як інтегральне особистісне утворення, що входить до складу «soft skills» спеціалістів соціально-педагогічного профілю, об'єднує аксеологічний, прогностичний, інноваційний, соціально-комунікативний, акмеологічний компоненти та обумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання, враховуючи різні освітні потреби дітей, забезпечуючи їх включення в загальноосвітнє середовище, створюючи умови для їх розвитку та соціалізації. Високий рівень сформованості інклюзивної компетентності дозволить визначеній групі фахівців почуватися вільно та впевнено в оновленому освітньому просторі та зробити процес навчання більш ефективним та продуктивним. Вважаємо, що підготовка спеціалістів соціально-педагогічного профілю в умовах вищого навчального закладу повинна ґрунтуватися на таких засадах:

– забезпечення змістовного взаємозв'язку визначеного феномену і моделі інклюзивної освіти;

– детермінованість рівня сформованості інклюзивної компетентності оволодінням і здатністю до використання комплексу академічних, професійних і соціально-особистісних компетенцій у вирішенні практичних завдань;

– обумовленість процесу формування інклюзивної компетентності зниженням рівня особистісного сприйняття ризиків нових освітніх умов за допомогою участі майбутніх фахівців в діяльності ресурсного центру інклюзивної освіти, метою якого буде підтримка ініціатив, розробка та впровадження в практику науково-методичних продуктів, що забезпечуватимуть ефективний супровід всіх учасників інклюзивного освітнього простору;

– залежність процесу формування інклюзивної компетентності майбутніх фахівців від ставлення до цінностей інклюзивної освіти, толерантності до учасників інклюзивного освітнього простору, що становить основу розвитку соціально-особистісних компетенцій і передбачає внесення доповнень у зміст вищої освіти;

– детермінованість процесу формування інклюзивної компетентності спеціалістів соціально-педагогічного профілю зниженням показників емоційного і когнітивного дисонансу;

– обумовленість формування інклюзивної компетентності забезпеченням в освіт-

ньому процесі інтеграції знань, умінь, компетенцій, що становлять її зміст;

– детермінованість процесу формування інклюзивної компетентності створенням умов, що забезпечують оволодіння достатнім обсягом спеціальних теоретичних знань, методами і прийомами їх застосування у роботі та певним досвідом такої діяльності.

Висновки. Проведений SWOT-аналіз інклюзивного освітнього середовища дозволив окреслити стратегії його розвитку та наголосити, що кожна із них реалізується завдяки взаємодії між спеціалістами соціально-педагогічного профілю, що є суб'єктами інклюзивної освітньої практики, рівень професійної підготовки яких суттєво впливатиме на вирішення проблем формування ефективного інклюзивного освітнього простору. Безумовним є визнання того факту, що можливість здійснення практик інклюзивної освіти, забезпечення адаптивності освітнього середовища і в цілому якості освітнього процесу безпосередньо детермінується підготовкою (формуванням компетентностей) спеціалістів соціально-педагогічного профілю до роботи в нових професійних обставинах. Така інклюзивна компетентність може стати основою формування нового професійного мислення. Це передбачає визначення кола, змісту, а також умов формування нових додаткових компетенцій, не передбачених (або сформульованих в найзагальнішому вигляді) сучасним стандартом освіти. Ігнорування організацією цілеспрямованої роботи по формуванню інклюзивної компетентності студентів соціально-педагогічного профілю призводить до невідповідності якості підготовки фахівців вимогам реальної освітньої ситуації. Вважаємо, що формування зазначеного феномену відбуватиметься досить результативно

но за умов реалізації концепції [6], розробленої на основі компетентнісного підходу, яка відображає реально існуючі проблеми професійно-педагогічної діяльності в умовах освітньої інклюзії та нові підходи професійної підготовки студентів соціально-педагогічного профілю відповідно до соціального замовлення. Це і стане предметом наших подальших досліджень.

Список бібліографічних посилань

1. Балабанова Л.В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій. Навчальний посібник. Київ, 2005. 301 с.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ: Самміт-книга, 2009. 272 с.
3. Бондар В. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти. *Дефектологія*, 2003. № 3. С. 2-5.
4. Коваль Л.В. Організація інклюзивного середовища у закладі освіти. *Інклюзивне навчання в Новій українській школі: матеріали Міжнародної наук.-практичної конференції*. Київ: Інтерсервіс, 2018. С. 46-49.
5. Хитрюк В.В. Інклюзивне освітнє середовище: SWOT-аналіз. *Вестник Балтийського федерального університету ім. І. Канта*, 2014. № 5. С. 31-39.
6. Концепція розвитку інклюзивної освіти. URL: <http://www.mon.gov.ua/gr/obg/>.

References

1. Balabanova, L.V. (2005). SWOT-analysis – the basis of formation of enterprise marketing strategies. Kyiv. 301 p. [In Ukr.].
2. Kolupayeva, A.A. (2009). Inclusive education: realities and perspectives. Kyiv. 272 p. [In Ukr.].
3. Bondar, V. (2003) Integration of Children with Disabilities in General Schools: Pro and Against. *Defectology*. Kyiv, 3: 2-5. [In Ukr.].
4. Koval, L.V. (2018). Organization of an inclusive environment in an educational institution. *Inclusive education at the New Ukrainian School*. Kyiv. 46-49. [In Ukr.].
5. Hityuk, V.V. (2014) Inclusive educational space: A SWOT analysis. *IKBFU's Vestnik: Philology, pedagogy, and psychology*, 5: 31-39.
6. Concept of inclusive education development. Retrieved from <http://www.mon.gov.ua/gr/obg/>.

NAKHOD Svitlana,

PhD in Pedagogy, Lecturer of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work Department, Alfred Nobel University, Dnipro

SWOT ANALYSIS OF INCLUSIVE EDUCATION ENVIRONMENT AS A STANDARD FOR PREPARING STUDENTS OF SOCIO-PEDAGOGICAL PROFILE

Summary. The article is devoted to clarifying the peculiarities of forming an inclusive educational environment in the Ukrainian education system and highlighting the strategies for its effective development by conducting a SWOT analysis. Theoretical methods of studying the study and analysis of philosophical, pedagogical and psychological literature were used to identify the state of the problem of formation of inclusive educational environment in science, as well as its importance in the preparation of students of social and pedagogical profile; synthesis, induction, deduction, generalization and systematization of existing scientific research results in order to determine the state of development of the problem and perspective directions of its solution.

Theoretical methods of studying the study and analysis of philosophical, pedagogical and psychological literature were used to identify the state of the problem of formation of inclusive educational environment in science, as well as its importance in the preparation of students of

social and pedagogical profile; synthesis, induction, deduction, generalization and systematization of existing scientific research results in order to determine the state of development of the problem and perspective directions of its solution. It is established that SWOT analysis is a universal strategic planning technique aimed at finding the new opportunities and identifying the potential risks to effectively define the research object. Strengths of inclusive educational environment are identified, such as implementation of democratic foundations of public order, existence of barrier-free physical and psychological environment, elimination of discriminatory manifestations and social stereotypes, emergence of new vectors of teachers' professional development, cohesion of parental community, etc. Among the weaknesses are the substantive, functional and organizational aspects that determine the activities of socio-pedagogical profile. Possibilities of inclusive educational environment are discovered, which include the preparation of social community for acceptance

of people with special educational needs, emergence of experimental education institutions, mass media involvement in the work on formation of positive image of inclusive education, etc. The threats and obstacles to the formation of an effective inclusive educational environment are characterized, such as the lack of an adapted domestic model of the organization of inclusive education, the lack of a legal framework regulating all

Based on the SWOT analysis, strategies for the effective development of an inclusive educational environment were identified, for instance 1) a strategy of using strengths aimed at finding internal reserves, 2) a strategy of using strengths to overcome threats, 3) a strategy of using opportunities to overcome weaknesses, 4) a strate-

gy for weakness elimination and threat prevention. It is emphasized that each of the identified strategies is implemented through the interaction between specialists of socio-pedagogical profile who are the subjects of inclusive education practice, whose level of professional training will significantly influence the problems of forming an effective inclusive education environment.

Keywords: *inclusive educational environment; strategies for the effective development of inclusive space; SWOT-analysis.*

*Одержано редакцією 08.04.2020
Прийнято до публікації 24.04.2020*